

CZU 398:930.25(478)

398.8:004

DOI: <https://doi.org/10.55383/digimuz2023.02>

**BADRAJAN SVETLANA**<sup>4</sup>

doctor, profesor universitar,  
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice,  
Chișinău, Republica Moldova  
ORCID ID 0000-0002-3842-9676

**BUNEA DIANA**<sup>5</sup>

doctor, conferențiar universitar,  
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice  
ORCID ID 0000-0002-4488-0834

## **SALVGARDAREA ȘI CERCETAREA PATRIMONIULUI MUZICAL INTANGIBIL ÎN CONTEXTUL TEHNOLOGIILOR DIGITALE CONTEMPORANE**

### **SAFEGUARDING AND RESEARCHING THE INTANGIBLE MUSICAL HERITAGE IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY DIGITAL TECHNOLOGIES**

Articolul tratează o problemă actuală cu referire la salvagardarea patrimoniului muzical intangibil. În contextul tendințelor contemporane, a convențiilor internaționale, politicii UNESCO și a Guvernelor în raport cu acest imens strat cultural, protejarea, valorificarea și studierea patrimoniului devine o prioritate iar tehnologiile contemporane sunt un mecanism important în realizarea acestor directive. Arhiva de folclor a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău, R. Moldova conține un valoros material factologic românesc și al diferitor etnii conlocuitoare, precum ucraineni, bulgari, găgăuzi, țigani ș.a., care însumează peste 16000 de expresii și elemente, înregistrat în urma investigațiilor de teren pe bandă magnetică, începând cu anul 1964 pe teritoriul actual al Republicii Moldova și în unele regiuni populate de români din Ucraina și Rusia. Digitizarea acestor materiale oferă soluții reale pentru păstrarea și valorificarea ulterioară prin editare de colecții, cercetare atât la nivel local, cât internațional, interpretare și tratare componistică academică, jazz, pop-rock etc.

**Cuvinte-cheie:** patrimoniu intangibil, digitizare, salvagardare, valorificare

The article deals with a topical problem regarding the safeguarding of the intangible musical heritage. In the context of the contemporary tendencies, international conventions, the UNESCO and Governments' policy referring to this huge cultural layer, the protection, valorization and study of the heritage become a priority. The contemporary technologies represent an important mechanism that can realize these directives. The Folklore Archive of the Academy of Music, Theatre and Fine Arts from Chisinau, Republic of Moldova contains valuable factual materials referring to the Romanian Folklore and the Folklore of different cohabiting ethnic groups such as Ukrainians, Bulgarians, Gagauz, Gypsies and others. These

---

<sup>4</sup> sbadrajan@yahoo.com

<sup>5</sup> dianabunea@gmail.com

Folklore audio materials amount to about 16000 expressions and elements recorded on magnetic tape, as a result of field investigations starting with 1964 on the current territory of the Republic of Moldova and in some regions populated by Romanians from Ukraine and Russia. The digitization of these materials offers real solutions for the preservation and further valorization, through editing Folklore collections, scientific research both at national and international level, interpretation and academic composition treatment, jazz, pop-rock, etc.

**Keywords:** intangible heritage, digitization, safeguarding, valorization

**Introducere.** În secolul XXI tehnologiile au pătruns definitiv în diferite sfere ale artei muzicale, modelând, diversificând și facilitând procesul de manifestare, creare, promovare și păstrare a producțiilor muzicale. Mai mult decât atât, muzica în contemporaneitate a devenit indispensabilă tehnologiilor. Acestea sunt aplicate fie la amplificarea sunetului în concerte, la obținerea unei sunări impecabile în înregistrările de studio ori în sfera compoziției pentru modelarea sunetului și crearea de noi sonorități. Un rol aparte îl au tehnologiile în acțiunile de salvagardare și cercetare a patrimoniului cultural muzical imaterial. Ne referim la digitizarea arhivelor de folclor muzical, la metodele spectrală și acustică de studiere, care pot fi aplicate doar prin utilizarea programelor și tehnologiilor moderne, la transcrierea grafică a materialului muzical autentic, transmis pe cale orală. Cunoașterea la un anumit nivel a tehnologiilor avansate este importantă și absolut necesară pentru muzicienii consacrați din orice domeniu de activitate, inclusiv cercetare.

**Arhiva de folclor muzical a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice și procesul de digitalizare.** De la primul aparat de înregistrare mecanică a sunetului — fonograful (Charles Cros/Thomas Alva Edison) la tehnica electronică modernă au trecut aproape 150 de ani, iar în 1889 „antropologul american J. Walter Fewkes realiza deja primele înregistrări pe cilindri de fonograf, cu indienii Passamaquoddy și Zuni” [1, p. 52]. În spațiul geografic al Republicii Moldova cele mai vechi înregistrări de folclor pe cilindri de ceară au fost făcute în anii 1928, 1932 și 1936 de Constantin Brăiloiu, marele cercetător român, fondatorul Arhivei internaționale de folclor de la Geneva (1944). Materialele se păstrează în Arhiva de folclor a Institutului de folclor *Constantin Brăiloiu* al Academiei Române, București, „totalul cules de Brăiloiu constituie 219 melodii” [2, p. 171].

Arhiva de folclor a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău a fost înființată în anul 1945. O parte din materialele înregistrate pe benzi de magnetofon până în anul 1964 nu s-au păstrat. Doar unele piese se regăsesc în colecțiile editate de către cercetătorii de teren din acești ani, pe care le-au păstrat în notație grafică. Din anul 1964 și până în 1996 s-au organizat periodic, planificat, expediții folclorice a profesorilor și studenților pe întreg teritoriul actualei R. Moldova în unele zone geografice populate de români moldoveni în Ucraina și Rusia. După 1994 investigațiile de teren se întreprind doar în particular (motivul este lipsa de finanțe). În prezent Arhiva de folclor a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice este cea mai mare arhivă de folclor muzical din R. Moldova, însumând peste 16000 de expresii și elemente reprezentative ale diferitor etnii — români, ucraineni, găgăuzi, țigani, polonezi ș.a.

Începând cu anii '90 ai secolului XX se desfășoară un proces îndelungat de digitizare a materialelor folclorice din Arhiva de folclor a Academiei de Muzică, Teatru și Arte plastice. Multe documente sonore păstrate pe benzi magnetice au suferit în timp deteriorări.

Înregistrările conțin zgomote, distorsiuni, care afectează coloana sonoră, de aceea restaurarea sunetului, evident, devine o prioritate. La moment au fost transpuse în format digital marea majoritate de unități sonore, editate 6 volume ale Registrului digital al Arhivei de folclor, în care au fost catalogate și adnotate aproape 3000 de creații (vezi Anexa). Însă tehnicile și metodele de înregistrare, analiză și restaurare a sunetului evoluează în timp. Este necesară o specializare continuă în domeniul tehnologiilor analogice și digitale de înregistrare și stocare de lungă durată a informației muzicale. În acest scop putem prelua experiența colegilor de la București și din alte țări. Ei au creat un sistem complex de transpunere în format digital al producțiilor de folclor muzical, urmând pași concreți și anume „se elaborează un model teoretic ideal al benzii de frecvențe, amplitudinii, timbrului și ambientului din înregistrarea originală. Documentarea bibliografică, identificarea, verificarea, trierea, indexarea documentelor și filtrarea informațiilor de arhivă este realizată de o echipă specializată. Urmează analizele de emisie, captare, spectrale și de soft. Sunt detectate și marcate zonele alterate, dar și sunetele etalon, aflate în stare bună de conservare. În funcție de natura și de gradul deteriorării, se stabilește tipul, nivelul și ordinea implementării softurilor și procedurilor de restaurare” [1, p. 61]. Precizăm că „structurarea metadatelor despre materialul original (manuscrite și benzi magnetice) și cel digitalizat este fundamentală pentru activitatea care presupune optimizarea stocării digitale a materialului folcloric, făcându-l disponibil prin circulație, respectiv prin publicarea conținutului creativ media online. Pentru a asigura standardizarea descrierilor este nevoie de un efort intelectual și pragmatic deosebit [3]. Important este și faptul că „obiectele digitale sunt reprezentate prin arhitecturi de metadata, seturi de descriptori grupați în jurul materialului folcloric: informații referitoare la localizarea materialului folcloric, titlul original, transliterarea și traducerea lui în limba engleză, informații structurale despre organizarea internă a colecțiilor, volumului, manuscrisului sau benzii magnetice, descrierea funcționalității, formei, istoria culegerii materialului, date despre informatori și culegători, informație despre colecțiile digitale, mărimea în megabytes, informații referitoare la utilizarea conținutului și modalitățile de stocare” [3].

La noi în republică deja există o anumită experiență a lucrului în proiecte de digitizare unor fonduri aflate în risc de degradare, la Institutul de Filologie Română *Bogdan Petriceicu-Hașdeu*. Este vorba despre două granturi oferite de *British Library*, în cadrul *Endangered Archives Programme*. Conform Marianeii Niță-Cocieru, dr., cerc. șt. superior, membru al proiectelor, prin realizarea acestor proiecte, a fost asigurată „viabilitatea patrimoniului cultural imaterial, constituirea fondului principal de informație, cu un număr de variante și versiuni la unele unități, înregistrări audio/video, drept probe obiective privind calitatea, autenticitatea și cantitatea sistemului culturii populare specifice pentru perioada de funcționare 1945–1990. Experiențele pe care le-am obținut se datorează și faptului că specialiștii în domeniu au înțeles că posibilitățile tehnologiilor digitale și multimedia sunt vaste, iar promovarea și valorificarea patrimoniului nostru cultural imaterial în format digital pe web e o oportunitate de a spori vizibilitatea și diversitatea culturală a acestui spațiu geocultural” [4, p. 78].

Suntem conștienți de complexitatea acestui proces [5, 6, 7], care presupune o prelucrare îndelungată pe „nanosecunde sonore” [1], ținând cont de toți parametrii, totodată factorul uman, auzul antrenat, rămân determinante. Procesul se complică din cauza suportului

material. O problemă pentru R. Moldova rămâne finanțarea proiectelor de cercetare, inclusiv legate de digitizarea materialelor de patrimoniu cultural intangibil din arhive.

**Cadrul legal național cu referire la salvagardarea folclorului și, implicit, la digitizarea materialelor de arhivă.** Deși s-a vorbit destul de mult la această temă, ținem să remarcăm, o dată în plus, că, în contextul politicilor culturale europene, Republica Moldova „și-a făcut lecția de acasă”, prin ratificarea mai multor convenii internaționale ce vizează tezaurul cultural, prezervarea patrimoniului cultural — avem în vedere în primul rând, *Convenția UNESCO privind protecția patrimoniului mondial cultural și național*, aprobată în 1972 și *Convenția UNESCO pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial*, aprobată în 2003. Astfel, conform acestora, Moldova are dreptul de a propune bunuri și situri de patrimoniu pentru a fi înscrise în *Lista Patrimoniului Mondial UNESCO* și în *Lista reprezentativă UNESCO a patrimoniului cultural imaterial al umanității*. Cu referire la folclorul muzical, precum se cunoaște, deja a fost înaintat și aprobat dosarul ce vizează *Colindatul de ceată bărbătească*, o realizare importantă în acest sens, obținută de Republica Moldova. Pe lângă Ministerul Culturii, își desfășoară activitatea Comisia de salvagardare a folclorului, în care activează mai mulți specialiști în domeniu.

**Concluzii.** Tehnologiile contemporane de lucru cu sunetul muzical permit revitalizarea unor documente sonore irepetabile, de o valoare inestimabilă, ce aparține patrimoniului intangibil al umanității. Important este faptul că aceste documente nu vor fi depozitate, inactive, ci vor putea fi valorificate de către cercetători [6], compozitori de muzică academică, electronică, interpreți de muzică folclorică, jazz, pop-rock etc. Vechiul și noul, istoria și contemporaneitatea pășesc alături într-o era digitală.

### Referințe bibliografice

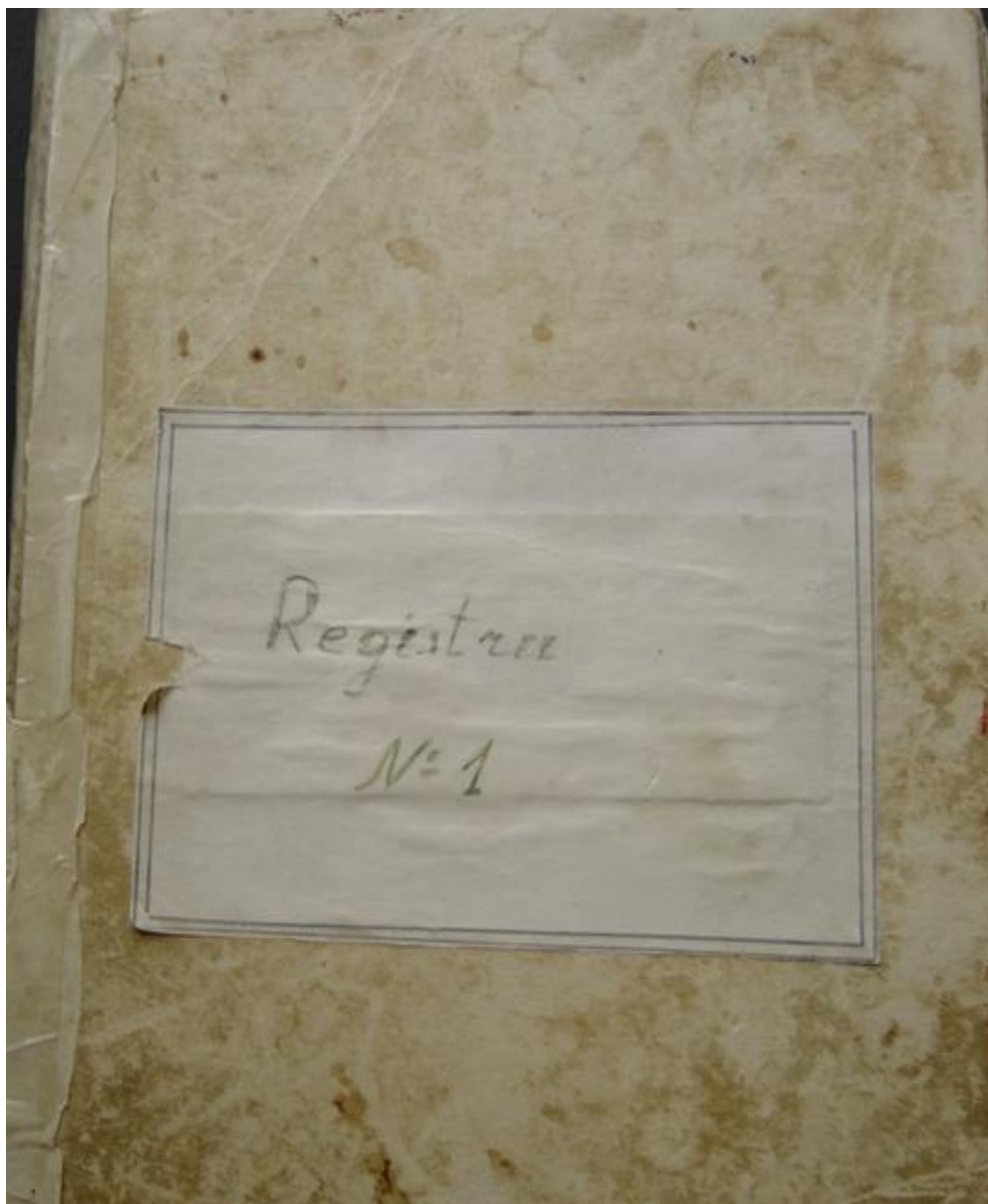
1. LUPAȘCU, M. Înregistrarea folclorului, între cilindrul de ceară și CD. În: *Ghidul iubitorilor de folclor*. Suceava: Lidana, 2019, Nr.9, p. 52–61.
2. GHILAȘ, V. Constantin Brăiloiu și cercetarea etnomuzicologică din Basarabia. În: *Centenar Constantin Brăiloiu*. București: Editura muzicală, 1994, p. 170–173.
3. ȘIMANSCHI, L., COCIERU, M., ȘESTACOV, E. Digitizarea și metadarea materialului de arhivă folclorică privind societățile preindustriale din Basarabia. În: Conferința Științifică Internațională Patrimoniul Cultural: Cercetare, Valorificare, Promovare (ediția a X-a), p. 198 [online]. [citată 20.02.2023]. Disponibil: [https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag\\_file/198\\_1.pdf](https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/198_1.pdf)
4. NIȚĂ-COCIERU, M. Digitizarea și recondiționarea fondului arhivistic documentar și de magnetofon. În: *Valorificarea și conservarea prin digitizare a colecțiilor de muzică academică și tradițională din Republica Moldova*. 22 februarie 2022, Chișinău. Chișinău: Tipografia Valinex SRL, 2022, p.78–79.
5. TEODOREANU, N. Mijloace electroacustice și metode în cercetarea etnomuzicologică a sistemelor intonaționale. În: *Anuarul Institutului de etnografie și folclor „Constantin Brăiloiu”*, serie nouă, tom 11–13, 2000–2003. București, p.59–75.
6. ILYEFALVI, E. The Theoretical, Methodological and Technical Issues of Digital Folklore Databases and Computational Folkloristics. În: *Acta Ethnographica Hungarica*, 63(1), (2018), p. 209–258 [citată 20.02.2023]. DOI:

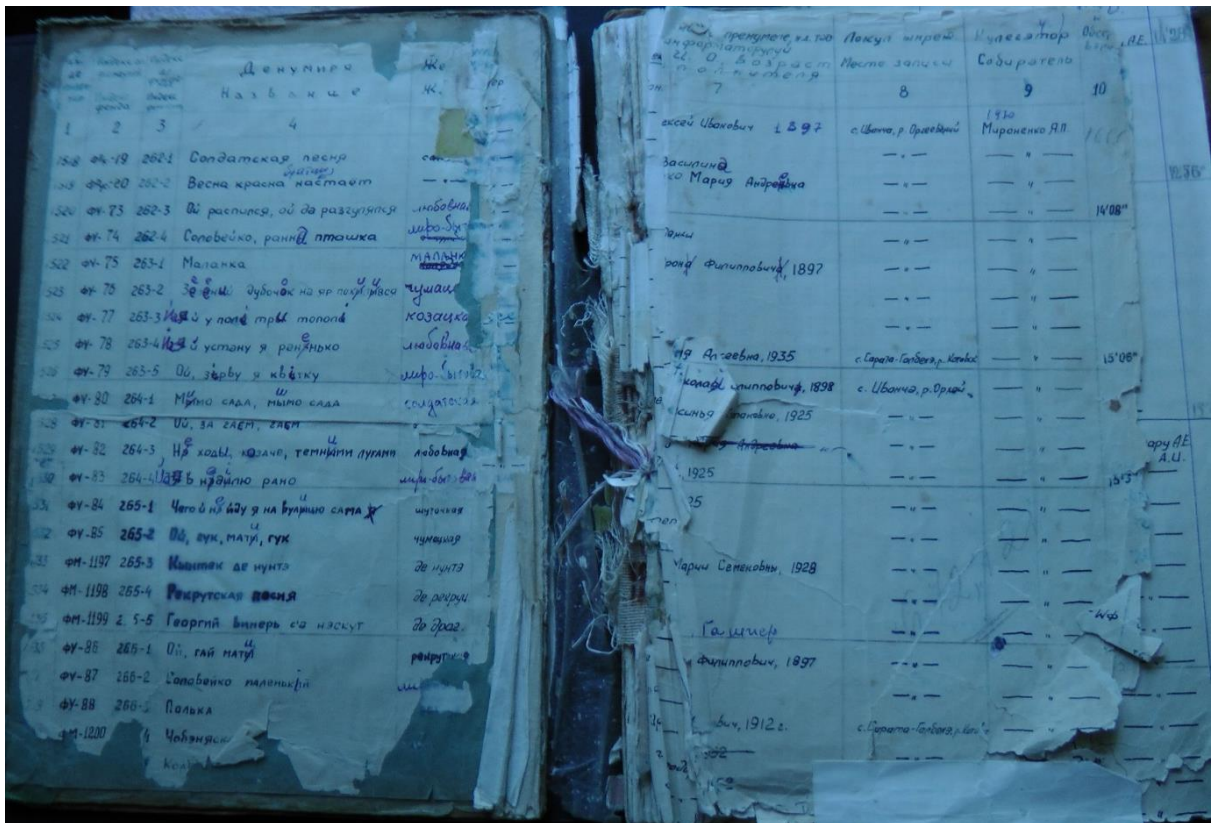
10.1556/022.2018.63.1.11 [online]. Disponibil:  
[https://www.researchgate.net/publication/328105114\\_The\\_Theoretical\\_Methodological\\_and\\_Technical\\_Issues\\_of\\_Digital\\_Folklore\\_Databases\\_and\\_Computational\\_Folkloristics/link/5f045ab2a6fdcc4ca452fdc5/download](https://www.researchgate.net/publication/328105114_The_Theoretical_Methodological_and_Technical_Issues_of_Digital_Folklore_Databases_and_Computational_Folkloristics/link/5f045ab2a6fdcc4ca452fdc5/download)

7. АЛИЕВА, И., ГОРБУНОВА, И., МЕЗЕНЦЕВА, С. Музыкально-компьютерные технологии как инструмент трансляции и сохранения музыкального фольклора (на примере Дальнего Востока России). В: *Музыкальное образование*, 2019, Nr.1, с. 140–149 [citat 20.02.2023]. [online]. Disponibil:  
<http://www.journalpmn.ru/index.php/PMN/article/download/1023/1058>

## ANEXA

### Registru vechi





**Registru nou**

**Diana Bunea  
Svetlana Badrajan  
Nicolae Slabari**

**registru digital al arhivei de folclor  
a academei de muzică, teatru și arte plastice  
din Chișinău**

**volumul I  
anii 1964 – 1968**



| Nr. nou în arhivă                                    | Nr. vechi în arhivă | Titlul lucrării               | Clasificare primară | Categorie                       | Temă     | Mod de interpretare | Instrument | Sursă | Etnie  | Localitatea înregistrării: sat, oraș/raion |
|--|---------------------|-------------------------------|---------------------|---------------------------------|----------|---------------------|------------|-------|--------|--|
| <b>CĂLĂRAȘI, 1969 (Bravicea, Meleşeni, Țibirica)</b> |                     |                               |                     |                                 |          |                     |            |       |        |  |
| FR69-1   | 98.1                | Am venit să colindăm          | vocal               | rituale calendaristice de iarnă | colindat | solo vocal          | x          | rural | română | Bravicea, Călărași                         |
| FR69-2   | 98.2                | Am plecat să colindăm         | vocal               | rituale calendaristice de iarnă | colindat | ansamblu vocal      | x          | rural | română | Bravicea, Călărași                         |
| FR69-3   | 98.3                | Sculați, sculați, boieri mari | vocal               | rituale calendaristice de iarnă | colindat | solo vocal          | x          | rural | română | Bravicea, Călărași                         |
| FR69-4   | 98.4                | Bucură-te, Sfântă cruce       | vocal               | rituale calendaristice de iarnă | colindat | solo vocal          | x          | rural | română | Bravicea, Călărași                         |
| FR69-5   | 98.5                | Sculați, sculați, boieri mari | vocal               | rituale calendaristice de iarnă | colindat | solo vocal          | x          | rural | română | Bravicea, Călărași                         |
| FR69-6   | 98.6                | Sculați, sculați, boieri mari | vocal               | rituale calendaristice de iarnă | colindat | solo vocal          | x          | rural | română | Bravicea, Călărași                         |
| FR69-7   | 99.1                | Bucură-te, Sfântă cruce       | vocal               | rituale calendaristice de iarnă | colindat | solo vocal          | x          | rural | română | Bravicea, Călărași                         |
| FR69-8   | 99.2                | Sculați, sculați, boieri mari | vocal               | rituale calendaristice de iarnă | colindat | solo vocal          | x          | rural | română | Meleşeni, Călărași                         |